

### Список використаних джерел:

1. Драчева, Е. Л. Страноведение. Германия, Италия, Финляндия : учеб. пособие для вузов / Е. Л. Драчева, А. О. Яворская, Т. Т. Христов. – Москва : Книгодел, 2012. – 306 с. : ил. – Библиогр.: с. 298.
2. Мишина, Л. А. История культуры Германии : учеб. пособие / Л. А. Мишина. – Москва : АНО РИО : Русская панорама, 2013. – 303 с. : ил. – (Русское историческое общество). – Библиогр.: с. 287–288.
3. Павлов, Н. В. Современная Германия : учеб. пособие по страноведению / Н. В. Павлов. – Москва : Высш. шк., 2005. – 566, [1] с. : ил. – Библиогр.: с. 560–567.
4. Увлекательный досуг в немецких парках развлечений [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.germany.travel/ru/specials/family-attractions/theme-parks.html>, свободный (дата обращения: 29.11.2017). – Загл. с экрана.
5. Что любят немцы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://www.germany.ru/entertainment\\_love](http://www.germany.ru/entertainment_love), свободный (дата обращения: 29.11.2017). – Загл. с экрана.
6. Эти странные немцы: отдых и развлечения [Электронный ресурс] // Langust. – Режим доступа: <http://www.langust.ru/review/xenoger6.shtml>, свободный (дата обращения: 29.11.2017). – Загл. с экрана.
7. Октоберфест [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.calend.ru/holidays/0/0/445/>, свободный (дата обращения: 29.11.2017). – Загл. с экрана.
8. Німці на дозвіллі: телевізор, телефон та інтернет [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dw.com/uk/німці-на-дозвіллі-телевізор-телефон-та-інтернет/> свободный (дата обращения: 29.11.2017). – Загл. с экрана.

**Яламова Д.О.,**

студентка Вищого професійного училища №21;

Науковий керівник: Атланов В.В., викладач кафедри дизайну ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв», м. Миколаїв

### ДОСЛІДЖЕННЯ МОЖЛИВОСТІ ДОСТОВІРНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ ПАРКУ ПОТЬОМКІНА У БОГОЯВЛЕНСЬКУ

Важливою складовою частиною Богоявленської садиби князя Потьомкіна був англійський парк, закладений за проектом відомого садового майстра останньої чверті XVIII століття англійця Вільяма Гульда. Наразі парк перебуває

в жалюгідному стані. Тому дуже актуальним є питання його реконструкції. Дослідження існуючих садово-паркових композицій авторства Вільяма Гульда, літературних джерел, архівних даних дають підстави щодо можливості такої реконструкції з високим ступенем достовірності.

Парк розташовувався між річкою Бугом та дорогою на Миколаїв уздовж Вітовського яру, по якому біжить невеличкий струмок, який підживлюється з джерела. За допомогою цього струмка і були створені мальовничі канали, про які з захопленням згадували мандрівники. У довжину парк займав близько 300 сажнів (600 метрів), а в ширину - 125 сажнів (250 метрів). Уся площа парку була покрита павутиною звивистих доріжок, а через канали перекинуті дерев'яні містки. У парку були побудовані оранжерея, теплиця і описана мандрівниками купальня.

У своїй книзі «Богоявленськ – колиска Миколаєва» Н.О. Кухар-Онишко приводить такі дані:

«В ведомости, составленной в 1797 году, указано, что было посажено в этом «плодовитом саду с каналами и мостами»: яблоней привитых – 405 и лесных – 9, орехов волошских – 13, черешен – 85, персиков – 7, абрикосов – 10, слив – 525, груш, привитых на дичках, – 75 и диких – 35, вишен – 1567, шелковиц – 4, каштан – 1, рябина – 1, айвы – 3, черемухи – 2. Все деревья высотой от 2 до 5 аршин. Кроме того, посажены лесные деревья: тополь кудрявый – 170, осокоры прямые – 100, ветла большая – 350, ясень – 25, клен – 5, вяз – 3» [11, с. 95].

Тобто у парку нараховувалося 2741 плодове дерево та 653 лісових.

Будівництво богоявленського парку було розпочато у 1790 році. У серпні цього року Гульдом були розроблені плани садів Богоявленська і Спаська, а у вересні 1791 вже були замовлені дерева. Місце для парку було обране дуже вдало. Це – та сама вітовська балка, що створювала природний живописний ландшафт, який в інших місцях Гульду часто доводилося створювати штучно. На пагорбах балки за планом розташовувалися будівлі резиденцій князя Потомкіна та його племінниці, графині Браніцької, покаями схилами висаджувалися дерева і кущі, а в низині протікала річка Вітовка, що підпитувалася славетними джерелами, від неї відходили живописні канали, через які було перекинуто дерев'яні містки.

Опис палаців залишив нам адмірал Н.С.Мордвінов у всеподданнейшую донесенні, складеному 20 квітня 1792 року: «...Здесь находится каменный дом, отстроенный величиною на 16 сажнях в квадрате, с садом нарочитого пространства, расположенном на английский вкус, при коем есть теплица и каменная, овальной фигуры, купальня с куполом на осьми колоннах. Близ онаго другой дом, длиною на 17-ти и шириною на 13½ сажнях, хорошей архитектуры с колоннами, еще не приведен к своему окончанию». Розглядаючи фасад палацу Потьомкіна, можна побачити витягнуту одноповерхову будівлю, посеред якої височіє квадратний в плані барабан з майже пласким куполом, який перекиває центральний зал. Похилий дах спирається на стіни і має з боку

головного входу глибокий портик з тонкими колонами, як того вимагав жаркий південний клімат. Палац князя займав високий південно-східної кут саду.

На плані Богоявленського, складеному в 1795 році, показані «докончаний кам'яний палац» – палац князя Потьомкіна і «Перш закладений кам'яний будинок» – палац графині А. Браніцкої.

У першому з них закінчувалися внутрішні роботи влітку 1791 року в очікуванні приїзду ясновельможного. Це був майже квадратний у плані будинок розміром 17x17 сажнів (34x34 м), усі кімнати якого гуртувалися навколо великого квадратного залу в центрі. Над ним був встановлений купол з великими потрійними вікнами, які висвітлювали цю велич внутрішнього приміщення. Будинок був покритий молдавським гонтом (вузькі довгі дощічки, які привозили з Молдавії).

Якщо розглядати фасад цього будинку, то не виявляється нічого величного, палацового. Не дарма професор Ю.С. Крючков називає ці будівлі заміськими будинками і протестує проти назви «палаці». Але в багатьох архівних документах ці будівлі названі саме «палацами».

Усередині були встановлені шість голландських кахельних печей і чотири каміна. Ще в грудні 1790 року Фалеев писав князю, що скульптор Трікет знайшов в околицях Богоявленського дуже гарний камінь – якийсь різновид мармуру, з якого він зробив камін у княжий будинок. Його можна поставити в кабінеті князя, де він повинен бути за планом.

25 вересня 1791 року Михайло Леонтійович Фалеев доповідав князю: «У будинку Вашої Світлості спальня, вбиральня і більярдна зовсім оброблені, закінчуються живопис і обидва Ваші кабінети. Прекрасніше і в Санкт-Петербурзі немає. Залишається служби зробити».

Якщо подивитися на план палацу, то помітно, що перераховані бригадиром готові приміщення займають лише четверту частину будівлі праворуч від залу.

Відомо, що стіни палацу були розписані фрескою: «Живописцы от светлейшего князя присланные: Адъютнт Федор Щербаков. Леоний Кочнев, Василий Шветов, Матвей Алимпиев, у трения красок Иван Семенов» [11]. До кінця 1792 року живописці перебували у віданні Фалеева, а після його смерті переїхали в Санкт-Петербург. На жаль, невідомі сюжети розписів, відомості про це не збереглися, як і самі розписи.

Палац графині А. В. Браніцкої так і не був побудований. Збережені креслення зодчого Старова демонструють, як могла виглядати ця споруда. Вона нагадує палац князя. Така ж одноповерхова будівля з центральним залом, навколо якого розташовані інші кімнати. Над залом височіє барабан з плоским куполом. Але є і відмінності. Будівля розташована на високому пагорбі. Вона з трьох боків оточена галереєю. У центрі – напівкруглий павільйон. Зал менших розмірів, але кімнати більше, ніж у Потьомкіна.

У парку було побудовано гранітну купальню також за проектом архітектора Старова.

Відомо також, що практично у всіх парках князя Потьомкіна, створених Гульдом, будувалися оранжереї. Богоявленський не був виключенням:

«В саду находилась оранжерея длиною 10 и шириною 2 сажени. Построенная еще во времена Потемкина, она стала уже ветхой к 1797 году, низкая ее крыша была покрыта землею» [11, с. 96]. В оранжереї вирощувалися екзотичні рослини, якими Потьомкін дивувався сучасників.

Біля воріт був розташований водомет, вода до якого підводилася з великих джерел.

Оточував сад кам'яний паркан, який будував в 1792 році корнет Фоминский своїми каменярами і зі свого каменю.

Отже, можна зазначити, що парк у Богоявленську в цілому відповідав загальним принципам пейзажного паркобудівництва, які сповідував Вільям Гульд, а також містив особливості погляду майстра на утилітарну функцію паркового господарства. Прийоми та композиційні рішення, що були використані Гульдом при створенні Богоявленського парку подібні тим, що він застосовував при створенні парків у Санкт-Петербурзі та інших містах Російської імперії. Нажаль, палацово-парковий ансамбль у Богоявленську не було закінчено: будівництво палацу графині Браницької, який мав стати прикрасою парку, припинилося після смерті князя Потьомкіна та його помічника, однодумця і послідовника бригадира Фалеєва. Проте збереглися креслення архітектора Старова, автора палацу, завдяки чому існує принципова можливість відновлення втраченої споруди [3]. Проте, дослідження стосовно Богоявленського парку виявили кілька нез'ясованих речей. Наприклад, незрозуміло, чому велика дорога з Миколаєва до Богоявленську позначена на плані тонкою лінією, так само, як і доріжки у парку, хоча мала би виглядати більш однозначно? Незрозуміло, що за об'єкт позначений на плані подвійною лінією, як і огорожа (він починається в районі великих джерел, а закінчується через кілька десятків метрів в районі водойми). Також незрозуміле призначення подвійної лінії огорожі прямокутної форми у північно-східній частині парку (нижній правий кут зображення). Вона нагадує фундамент якоїсь невідомої споруди. Пошук відповідей на ці питання ще потребує певних зусиль науковців.

Парк у Богоявленську у тому вигляді, який йому надав майстер Гульд, не проіснував і 20 років – поступово він прийшов у занепад і більш ніколи не був відновлений. Однак завдяки дослідженням архівних матеріалів, літературним джерелам, аналізу творчості Вільяма Гульда з'явилися підстави для історичної реконструкції парку з великою мірою достовірності. Для успіху цієї справи потрібно виконати кілька важливих рекомендацій:

по-перше, розпланувати територію максимально близько до плану 1795 року, бажано з відбудовою екстер'єрів палаців Потьомкіна та Браницької, оскільки це відтворить палацово-парковий ансамбль близько до задуму Вільяма Гульда;

по-друге, номенклатуру рослин бажано використовувати з відомості 1797 року [11, с. 113], як найбільш відповідній погляду Гульда на рослинний склад парку;

по-третє, паркову композицію створювати за принципами школи Кента, детально розкритими у праці Гамфрі Рептона [17], при цьому слід дотримуватися правила, що простежується у всіх без виключення роботах Гульда – з вікон палацу має відкриватися композиційно бездоганний пейзаж, а з будь якого місця парку – прекрасний вид.

### Список використаних джерел:

1. Антонов В. В. Вильям Гульд – садовник князя Потемкина-Таврического / В.В. Антонов // Невский архив: историко-краеведческий сборник. – СПб.: Изд-во Чернышева, 1999. – Вып. IV. – С. 143–165.
2. Беднов В. К истории запорожских старшин и козаков / В. Беднов // Летопись Екатеринославской ученой архивной комиссии. – Екатеринослав: Тип. губ. земства, 1910. – Вып. X. – С. 217–263.
3. Белехов Н., Петров А. Иван Старов: Материалы к изучению творчества / Н. Белехов, А. Петров. – М.: Изд-во Академии архитектуры СССР, 1950. – 178 с.
4. Болотина Н.Ю. Английский садовник У. Гульд при дворе светлейшего князя Г.А. Потемкина / Н.Ю. Болотина // Научная конференция «Россия – Британия» 2003 г. Тезисы докладов. Электронный ресурс. Шлях доступу: [www.kreml.ru/ru/science/conferences/2003/Russia-Britain/thesis/Bolotina/](http://www.kreml.ru/ru/science/conferences/2003/Russia-Britain/thesis/Bolotina/)
5. Боплан, Гийом Левассер де. Описание Украины / пер. с фр. З. П. Борисюк; ред. перевода А. Л. Хорошкевич, Е. Н. Ющенко. М.: «Древлехранилище», 2004. – 576 с.: илл.
6. Вергунов А.П., Горохов В.А. Русские сады и парки / А.П. Вергунов, В.А. Горохов. – М.: Наука, 1988. – 418 с.
7. ГАНУ, ф. 243, оп. 1, е.х. 73, л. 152 об.
8. Долгоруков И. М. Славны бубны за горами или путешествие мое кое-куда 1810 года / И. М. Долгорукий. – Москва: в университетской типографии (Катков и К), 1870. – 355 с.
9. Залюбовский Г. Генерал-губернаторская оранжерея и ревенная плантация в г. Екатеринославе в 1797-1800 годах / Г. Залюбовский // Екатеринославский юбилейный листок. Апрель-май 1887. – Екатеринослав: Тип. Я.М. Чауссаго, 1887. – С. 204–206.
10. Кавун М. Е. Британський ландшафтний архітектор Вільям Гульд та його діяльність у Катеринославі наприкінці XVIII ст. // Історія і культура Придніпров'я: Невідомі та маловідомі сторінки, вип. 9. «1780-1790». — Дніпропетровськ: Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет», 2012. — 19-32 с.



11. Кухар-Онышко Н.А. Богоявленск – колыбель Николаева: Очерк. – Николаев: Издательство Ирины Гудым, 2013. – 208 с.: илл.
12. Кухар-Онышко Н.А. Пиворович В.Б. Жизнь и смерть светлейшего князя Потемкина Григория Александровича – Николаев: «Возможности Киммерии», 2002. – 144с.
13. Пономаренко Н.В. Король Витовт. – Николаев: Издательство Ирины Гудым, 2010. – 40 с.: илл.
14. Шатров М. Страницы каменной книги: 60 памятных мест Днепропетровска. – Д.: Промінь, 1969. – 240 с.
15. Яворницький Д.І. До історії степової України [збірник документів і матеріалів] /Д.І. Яворницький. – Дніпропетровське: б.в., 1929. – 536 с.
16. An Encyclopaedia of Gardening; comprising the theory and practice of horticulture, floriculture, arboriculture, and landscape-gardening... / By J.C. Loudon. – London: Printed for Longman, Hurst, Rees, Orme, and Brown, Paternoster-Row, 1822.
17. The Landscape Gardening and Landscape Architecture of the Late Humphry Repton, esq./ By J.C. Loudon. – London: Printed for the editor, and sold by Longman & Co. and A. & C. Black, Edinburgh, 1840.
18. Thomas Hinde. Capability Brown: The Story of a Master Gardener. New York: W. W. Norton, 1987.

**Яценко Я.С.,**

магістрант Київського університету культури;  
Науковий консультант: Огієнко М.М.,  
кандидат технічних наук, доцент,  
м. Миколаїв

## **УДОСКОНАЛЕННЯ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Розвиток туризму і краєзнавства передбачає максимальне використання природних та історико-культурних можливостей території, а також інфраструктури виробничої і невиробничої сфери економіки, адміністративно-територіального поділу з урахування вимог ефективного природокористування та охорони навколишнього природного середовища .

Туризм — це найдинамічніша галузь сфери послуг, яка спрямована на отримання прибутку через задоволення туристичних потреб населення, надання йому різноманітних туристичних послуг у вигляді житла, харчування, транспортного і екскурсійного забезпечення та іншого сервісу. Потреба у відпочинку стимулюється урбанізацією, науково-технічною революцією, загальним підвищенням життєвого рівня тощо. З економічного погляду – це особливий вид споживання матеріальних та духовних благ , послуг і товарів, що виділяються в самостійну галузь господарства.